

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد.

۲۰۲۱/۱۱/۱۳

لیکوالان: داکتر محمد حسین پاپلی یزدي
او داکتر فاطمه وثوقی
پښتو ژباړه: ع. ا. نجات

لویه تلوسه

لسمه برخه

د اوبو بین المللی قوانین

دوهمه برخه

دویم فصل

د پولیز (پوله جوړونکي) سیندونه

د بین النهرین حوضی په هیوادونو کی د اوبو ډیپلماسی

فرات رود

فرات سیند د ترکیبې له غرونو سرچینه اخلي او د سورې خاورې څخه له تېرېدو وروسته عراق ته ننوزي او په وروستی برخه کې اړوند رود یا شط العرب یانې هغه ځای کې چې د ایران او عراق گډه پوله جوړوي سره یو ځای کیږي او بیا وروسته فارس خلیج ته توپیري . د فرات حوضی ډېره کوشنی برخه اردن او عربستان کې واقع ده. عملي پلوه باید وویل شي په دغو دوو کوشنیو محدودو کې یوازې د ځمکې رېښه لمنه (مخ بڼکته والی) فرات سیند خوا ته دی او عملي لحاظه هیڅکله کومې اوبه له دغو دوو هیوادونو فرات ته نه توپیري.

د فرات سیند اوږدوالی پې د ۲۷۸۱ او ۳۰۰۰ کیلو مترو ترمنځ یادکړی دی. (په دې کتاب کې د عددونو کره والی سره کار نلرو او تر ډېره د عددونو کیفیت پام کې نیول شوی دی). د رودخانې حوضه، ۴۴۴۰۰۰ کیلو متر مربع ده او سورې خاورې ته ننوتونځای(مدخل) کې منځنی حجم(دبی متوسط) پې په هره ثانیه کې شاوخوا ۸۳۰ مترمکعب دي. یانې د ایران تر ټولو ستر رود - کارون، په نسبت کابو دوه برابره اوبه لري. د فرات سیند څرنګوالی(رژیم) سرغړاند او طغیانې دی. د اوبو طغیانې کېدو(لوړېدو) پر مهال د هغه دبی په هره ثانیه کې ۵۲۰۰ مترمکعب او د اوبو د سطحې راتپیدو په مهال ۳۰۰ مترمکعب دی. د ۶۲ - ۱۹۵۸ کلونو په وچکالی کې د دغه سیند ټولې اوبه ۱۵ کیلومترمکعب او ۱۹۶۹ کې ۵۸ کیلو مترمکعب ته ورسیدې . په سوریه او عراق کې د اوبو د یوې ثانیې وروډي حجم(دبی) د اوبو د تبخیر، لګښت او پمپولو په دلیل راتپیري . فرات کلنی توګه سورې ته ننوتو پر مهال ۲۸ کیلو مترمکعب اوبه لري. خو د عراق په پوله کې ۲۶ کیلو مترمکعب ته راښکته کیږي. یانې د سورې په خاوره کې نه یوازې اوبه په سیند کې نه زیاتیري بلکې شاوخوا ۲ ملیارده مکعبه اوبه له اوبو څخه کسر کیږي. البته سوریه کې درې مهم ښاخونه (څانګې) شاوخوا ۷ / ۱ ملیارده متر مکعب په حجم فرات سره یوځای کیږي. د عراق په ناصریه کې منځنی دبی په کال کې ۱۴ / ۳ کیلو متر مکعب ته رسیږي.

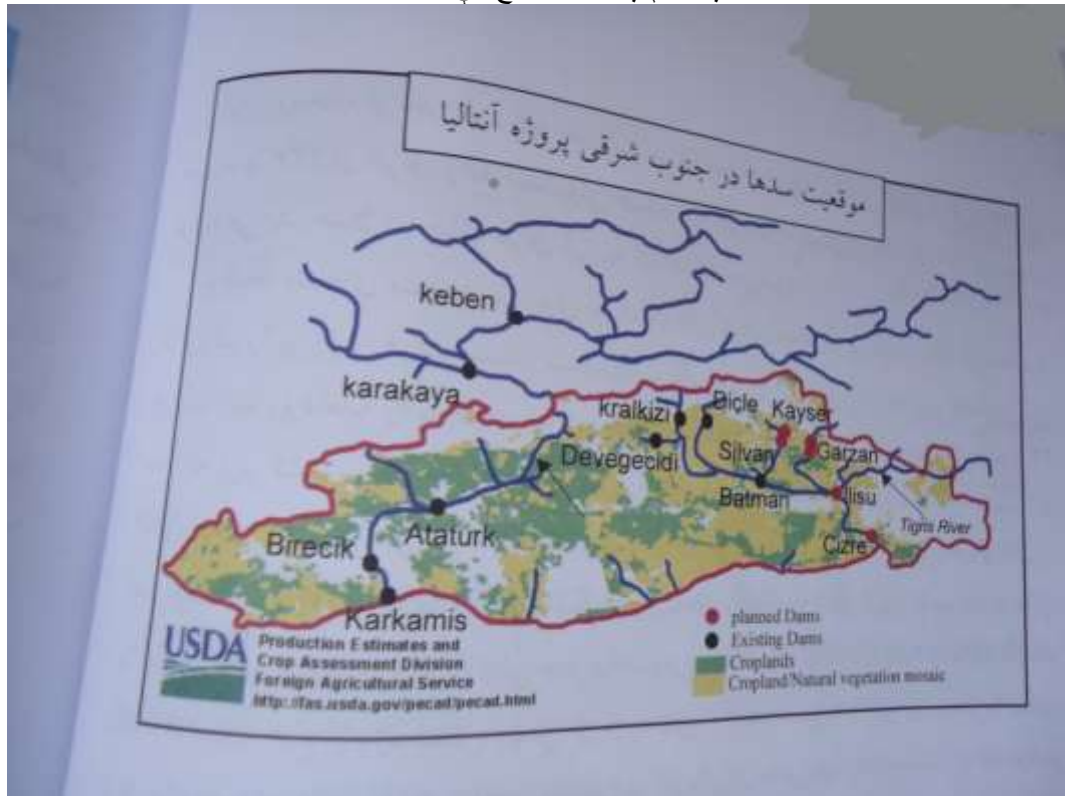
دغه سیند د اوږدوالي له نظره (د سرښاخونو په اعتبار) ۴۱٪ ترکیبې په خاوره کې ۲۳٪ په سوریه کې او ۳۶٪ په عراق کې واقع دي، خو د فرات د اوبو غټه برخه - له ۸۵٪ زیاته پې - د ترکیبې له غرونو راځي، د عراق په خاوره کې کومې اوبه نه ورسره زیاتیري.

ترکانو د فرات په سرڅانګو(سرښاخونو) ډیر بندونه تړلي دي. ترکانو په ۱۹۹۰ لسيزه کې په فرات سیند د اتاتورک بند جوړ کړ چې د دې توان لري سورې پر لور محدودې مودې لپاره ټولې اوبه بندې کړي. بندونو څخه د ترکیبې موخه (۲۲ بندونه) په سهیل ختیځه اناتولی کې د ۷ / ۱ ملیونه هکتاره ځمکې تر کر کېلی لاندې راوستل دي. سربریره پر دې له دغو بندونو د ځینو پر مخ پې د اوبو برېښنايي تاسیسات ودان کړي دي. همدې حال کې ترکانو له لوري د اوبو کنترول له عراق او سورې څخه د خبرو اترو په برخه کې د امتیاز اخیستلو او د ډیپلماتیکو فشارونو اوزار رامنځ ته کړي دي. (GAP) GUNEDOGU ANADOLU PROJESI د سهیل ختیځې اناتولی پروژه ده. دغه پروژه د ترکیبې، سورې او عراق د پولو مهمې برخې پوښښ لاندې نیسي. ترکانو د اتاتورک بند د پرانیستې پر مهال د ازمنښت او قدرت ښودلو او د تبلیغاتي کارونې لپاره یوې میاشتي لپاره د اوبو غوڅ او بشپړ بندول عملي کړل. دا کار سورې او ترکیبې ترمنځ د سیاسي لانجو لامل شو. خو همدا شور ماشور په ترکیه کې د بندونو جوړولو صنعت لپاره تبلیغات شمېرل کېدل.

په ترکیه کې په فرات سیند د پاسه د اتاتورک بند

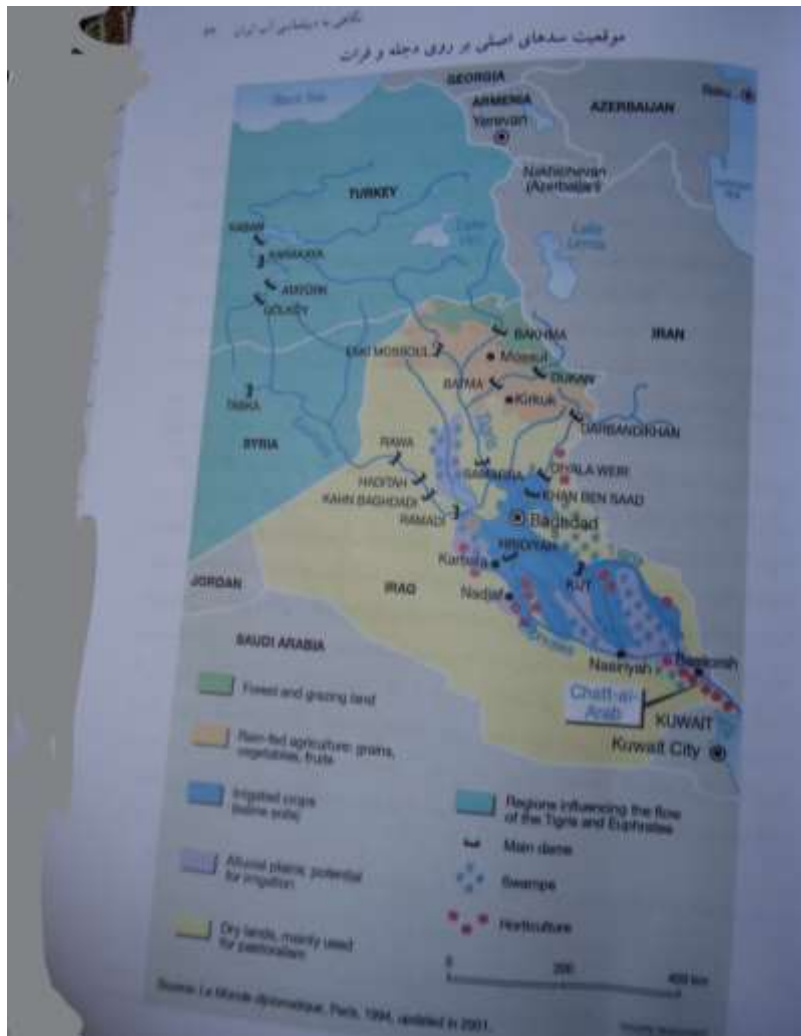
د انتالیا پروژې په سهیل ختیځ کې د بندونو موقعیت

د پاڼو شمیره: له 2 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

د فرات او دجلې سیندونو او د هغوی په سریناخونو باندې ودان شوي بندونه

په دجله او فرات د پاسه د اصلي بندونو موقعیت
نور بیا
د دجلې سیند

د پاڼو شمیره: له 3 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلپیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رالپولو مخکي په څير و لولئ